

שבירתו ואף ששבירתו היה באונס כגון שבא אחר ודחף אותו ומחמת כן נפל ממנו החפץ, וכל שכן אם מחוסר זהירותו נפל החפץ ונשבר חייב הקונה לשלם כדין מזיק. וכשחייב מדין מזיק משלם הקונה למוכר רק כמה שהמוכר שילם עבור החפץ ולא כמה ששואה לקנותו (ח).

(ח) שו"ע שם לקח כלי מבית האומן ע"מ לבקרו והיינו לבודקו, וטעם חיובו כשלקחו לבודקו יש מחלוקת הראשונים מאיזה דין חייב, מרש"י ב"מ דף פ"א משמע כיון שקצוצים דמיו הרי הוא כלוקח וחייב מדין לוקח וכן כתב הרשב"ם בב"ב דף פ"ח, אבל התוס' בב"ב כתבו שחיובו מדין שואל כיון שיכול להחליט לקחתם הוי כשואל שכל הנאה שלו, וכתב הדרישה בסימן ר' הנפ"מ בין ב' הטעמים כשהקדישו המוכר אם חיוב הלוקח כשואל הקדישו של מוכר מוקדש, ואם חיובו מדין לוקח אין הקדש ^{הקדש} ¹²³⁴⁵⁶⁷ כיון שהיה קנוי ללוקח ביחס למוכר אף שיש רשות ללוקח לחזור, וכמשפט שלום כתב שם עוד נפ"מ עי"ש.

והנה אם הקונה הזיק חפץ מחוסר זהירות חייב כמזיק ומזיק באונס גמור ודאי פטור, והנה כלל פשוט שמזיק חיובו לשלם מה שחיסר והפסיד את הניזק, וצריך לעיין מה הדין במזיק חפץ לבעל חנות שכרגיל בעל חנות משלם על החפץ פחות מדמיו בשוק כמה יתחייב המזיק האם כמה ששואה למכור או כפי מה שקנהו בעל החנות. ולכאורה אפשר לפשוט ספק זה ממ"ש בשו"ע סימן ד"ש סעיף ה' הסבל ששבר חבית לחנוני שבשאר ימים שוה ג' וביום השוק שוה ד' אם משלם ביום השוק משלם ד' ובשאר הימים משלם ג', ומשמע שמחיר ד' וג' זה מחיר ששואה החבית לקנות והחנוני קנה את החבית יותר זול כי הרי מרויח עליה ובכ"ז משלם לו הסבל כפי השער שבשוק ולא כמה ששואה לקנות לחנוני, אלא שבקצוה"ח שם סק"ב הקשה על דין זה מגמרא ב"מ דף צ"ט האי מאן דגזל חביצא דתמרי מחבריה ויש בה נ' תמרים מדובקות והחבילה נמכרת במ"ט וזו וביחידים זו לכל תמרה הגזלן לא משלם ג' כמו שהגזל היה יכול למכרה אחד אחד אלא משלם רק מ"ט כפי מה שנמכרת בחבילה כפי מה שקנאה הנגזל, והקשה הקצוה"ח מדוע הסבל משלם כפי מה שנמכר בשוק ולא כפי מה שקנה הסבל, ותירץ הקצוה"ח שיש חילוק בין חיוב גזלן לשומר ששומר חיובו כפי מה ששואה אבל גזלן ומזיק כפי מה שקנה, וסבל חיובו מדין שומר ומשלם כפי מה ששואה למכור, והנה עפ"י נחזור למחלוקת מטעם מה חייב הקונה כשלקח כלי לבודקו אם חיובו מדין שואל וזה כשומר או חיובו מדין לוקח, והנה לגבי דין זה אם לחייבו כפי מה שהמוכר קנהו או כפי מה

ו. קונה שנכנס לחנות כלים או רהיטים וכדומה והזיק כלי שהוא חלק מסט שלם או ספר מסדרת ספרים ועל ידי שנחסר חלק אחד מהסט כל ערכו של הסט ירד, יש מי שכתב שאינו חייב על הנזק שנגרם לשאר הסט וחייב לשלם רק מה שהזיק (ט).

אוצר החכמה

ששואל שאלה בין אם חיובו מדין שומר או לוקח דאם מדין שואל שהוא שומר מוכח שחייב לשלם כפי מה ששואל לקנות בשוק, וכן אם חייב מדין לוקח פשוט שהוא לוקח גמור וחייב בדמי המקח כפי מה שנמכר, אבל אם הקונה הזיק חפץ או מוצר בחנות כה"ג לא יתחייב כמה ששואל החפץ למכור רק כמה שקנהו המוכר כמו שגזלן חייב וחיוב הקונה מדין מזיק יהיה יותר קל מחיוב הקונה מדין שואל ומדין לוקח. ואחר כותבי זה ראיתי מ"ש ההגר"ש נתזהו בהסכמתו לדב"ג וב"ה כיווננו ליסוד זה.

ואם התפץ הוזל בנתיים האם יתחייב כפי מה שהיה שואל בשעת הנזק או כפי מה ששואל עכשיו זה תלוי במ"ש המחנ"א בהלכות נזקי ממון סימן א' אם חיוב מזיק לפי מדה או חיובו כפי כמה ששואל בשעת התשלומין, ואם חיובו לפי דמים חייב כפי כמה ששואל בשעת הנזק ובענין זה עיין מ"ש בקצוה"ח סימן ד"ש, ובחזו"א ב"ק סימן ח' ס"ק ט"ו, ובשו"ת אור לציון חו"מ סימן י"א אות ד' ואכמ"ל.

ואם הקונה הזיק חפץ למוכר והמוכר מבוטח ומקבל תמורתו עיין בזה בקובץ שיעורים כתובות אות רי"ז ורי"ח שכתב שהמזיק אין יכול לפטור עצמו ושם דן למי המזיק צריך לשלם, ואם חברת הביטוח היא בבעלות גויים יש מהאחרונים שפוטרים את המזיק, ובענין זה ע"ע מה שכתב בפתחי חושן פקדון פרק ח' הלכה י"ח שקיבץ שו"ת שדיברו מענין זה וע"ע במשפט האבידה סימן רנ"ט ש"צ כ"א.

(ט) בדברי גאונים כלל צ"ו אות נ"ח דן באחד שהשאל לחבירו ב' נזמים שוים מאה, ואבד אחד וכשיש רק אחת אינה שוה רק שלושים, והשואל רוצה לשלם רק דמי אחת שזה חמשים והמשאל אומר כיון שזו שנשארה שוה רק ל' תשלם לי ע', וכתב שם שיש בזה מחלוקת הזרע יעקב פסק שמשלם רק חמשים, ובשו"ת קול אליהו פסק דמחוייב לשלם גם הפחת, ועיי"ש שהמשיך לדון בהזיק שאינו ניכר אם השומר יכול לומר הש"ל, ובשו"ת נצח ישראל סימן מ' דן במי ששבר מנעול אם צריך גם לשלם מפתח או כיון שלא הזיק את המפתח פטור ושם הביא דין זה של נזם, וציין למ"ש הגאון ר"ש נטנזאהן זצ"ל בהסכמתו לדברי גאונים ושם הביא ראיה שמזיק פטור עבור ירידת ערכו של

ז. קונה שקונה סחורה בחנות ומשתמש בכלי של בעל החנות להניח סחורתו, הקונה הוא שומר על כלי זה, ומצוי בזמנינו בחנויות גדולות הלקוחות משתמשים בעגלות לרכו בהם מצרכים, כל זמן שהקונה משתמש בעגלה חייב בשמירת העגלה שלא תינזק. ולאחר שגמר את הקניה צריך להחזירה למקום המיועד לכך (י).

1234567 n"ח

הנזם השני, וכתב בספר נצח ישראל עפ"י המזיק ספר מסט ספרים אף שערך השאר ירד פטור כיון שלא הזיק את השאר, ואף ששומר חייב על מה שנגרם היזק לנזם השני, שומר שחיובו כפי מה שנמכר חמור דינו יותר ממזיק, ועל תשובות נצח ישראל זו בדין מנעול עיין מה שהעיר בספר פתחי חושן נזקין פרק ג' הערה ע"ה.

(י) הנתיבות בסימן ש"מ ס"ק ח' כתב הנכנס לבית חבירו ושאל הספסל לישיב עליו חייב עליו כדן שואל ואף שכל שומר להתחייב צריך מעשה קנין משיכה, חידש שם הנתיבות שהשתמשות בכלי הוא עצמו כקנין ע"ש, ועפ"י אפשר גם המשתמש בעגלה בתוך חנות אף שבתוך החנות אין נעשה שומר מכח המשיכה כיון שזה מקום דלא מהני משיכה מ"מ לאחר שכבר התחיל להשתמש זה קנין לחייבו מדין שומר, ולא כתבנו בדין זה שיהיה דין הקונה כשואל כמו משתמש בספסל והטעם ע"פ מ"ש הקצוה"ח שם בסק"ה דכללל הוא דשואל המתחייב באונסין רק אם משתמש בחפץ וכל הנאה שלו אבל אם יש הנאה לבעלים אין לו דין שואל להתחייב באונסין רק כשומר שפטור מאונסין, ועפ"י צריך לומר שקונה שמשתמש בעגלה של החנות אין נעשה שואל, דכיון שבעל החנות נוח לו שהקונה ישתמש בעגלה כדי שיהיה לו קל בקניה ועי"ז יקנה עוד יותר מצרכים או יהיה רגיל לבא לקנות אצלו א"כ הקונה המשתמש בעגלה אין כל הנאה של הקונה שגם המוכר נהנה כה"ג אין לו דין שואל ורק כשומר, ואפשר שהוא כשוכר מחמת ההנאה שיש לשוכר ויתחייב באונסין שהם כגניבה ואבידה אבל לא באונסין גמורים, אבל זה פשוט שאם הטעין את העגלה יותר מדי ונשברה זה כפשיעה בודאי שכה"ג חייב, וכיון שהקונה הוא כשומר ודאי שאסור לו למסור את העגלה לקטנים, אבל ביד קונה אחר יכול למסרה דלא שייך כה"ג אין רצוני שיהיה פקדוני ביד אחר ופשוט גם שאם לא מוסרה לקונה אחר צריך להחזיר את העגלה למקומה שזה מקום חזרת הפקדון. ואם העגלה היתה שבורה והקונה לא ידע ובגלל זה נשברו המצרכים של הקונה לאחר הקניה, אפשר שבעה"ב חייב ואין זה כגרמא ולמעשה צ"ע.